

роботу вночі; час на розміщення; досягнуті результати у порядку, встановленому нормативним актом або згідно з внутрішніми правилами щодо заробітної плати; інші додаткові випадки, визначені нормативним актом [3].

Досвід регулювання оплати праці у державному секторі цікавий у Німеччині, де конституційною основою оплати праці службовців Німеччини є принцип «утримання» – один з основних принципів статусу чиновника (*Sorgpflicht*). Держава має дбати про благо службовця та його сім'ї, надавати допомогу і захищати його в період трудової діяльності. Фактично держава платить не за працю службовця, вона оплачує його функцію. Оплата праці має бути сумірною і відповідати займаній посаді. Вона має забезпечити працівникові можливість повністю присвятити себе роботі, оскільки лише фінансово незалежний службовець може самовіддано працювати на державу [4, с. 51–52].

Таким чином, заробітна плата посадовця залежить не від обсягу виконаної роботи, а від рівня його освіти та статусу, тобто від того, до якої з категорій належить займана ним посада або присвоєний йому чин.

Україна, взявши до уваги зарубіжний досвід в галузі законодавства і не тільки, приєднавши власний національний змогла б покращити державне управління, особливу увагу приділивши гідному матеріальному забезпеченню та соціальним гарантіям, адже в європейському законодавстві закріплені мотиваційні елементи, що сприяють підвищенню ефективності праці. Удосконалення системи оплати праці, пошук нових рішень, глибоке вивчення європейського досвіду може дати нам уже в найближчому майбутньому підвищення зацікавленості працівників у високопродуктивній праці.

Проаналізувавши зарубіжне законодавство стосовно правового регулювання оплати праці державних службовців, можемо зробити висновок, що при розробці новітнього вітчизняного трудового законодавства, зокрема у царині оплати праці державних службовців, необхідно використати досвід зарубіжних країн, особливо той, який накопичений в умовах міждержавної інтеграції, причому не лише вже апробовані моделі. Особливо важливо враховувати тенденції, що намітилися в розвитку зарубіжного законодавства, інакше Україна буде приречена на постійне відставання від прогресивного розвитку світового співтовариства.

Література:

1. Соколова О.А. Оплата праці державних службовців як вид запобігання проявам корупції. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. Серія: Право. Вип. 42. С. 142–145.
2. Ustawa z dnia 21 listopada 2008 roku o służbie cywilnej. Dz.U. 2008 nr 227, poz. 1505. URL: <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu20082271505>
3. Публічна служба. Зарубіжний досвід та пропозиції для України . за заг. ред В.П. Тимощука, А.М. Школика. Київ: Конус-Ю, 2007. 735 с.
4. Лопушинський І.П. Публічна служба Німеччини: досвід для України. *Публічне управління: теорія та практика*. 2011. № 4 (8). С. 48-54.

УДК 351.83:331.5.024.5

Бражко О. В.

доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри права та публічного адміністрування

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНИХ ПІДХОДІВ ДО РОЗВИТКУ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ

У зв'язку з пандемією, не тільки в нашій країні, але і в усьому світі, в грудні 2020 року президент України підписав Закон «Про внесення змін до деяких законів України щодо соціального захисту населення на період дії карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України з метою запобігання поширенню коронавірусної хвороби (COVID -19)» № 1030-ІХ, ухвалений парламентом 2 грудня 2020 року.

Закон спрямовано на посилення соціального захисту та підтримки громадян, зокрема в умовах вжиття необхідних протиепідемічних заходів. Згідно з документом, право на отримання допомоги з часткового безробіття застрахованим особам у разі втрати ними частини доходу через карантинні обмеження поширюється на громадян, які отримують пенсії. Законом урегульовано окремі процедурні питання, пов'язані з набуттям і підтвердженням особою статусу безробітного, а також одержанням допомоги з безробіття на період дії карантину.

Отже, перед Україною сьогодні постає масштабне і складне завдання реформування універсальної за своїм характером і патерналістської за змістом соціальної сфери та перетворення її в ефективно діючий сектор ринкової економіки, стимул прискорення економічного прогресу, а також розробки, утвердження та прийняття більшістю населення нової парадигми соціальних цінностей і відносин.

У складних соціально-економічних умовах розвитку ринкових відносин з метою впровадження європейської системи соціального захисту населення держава зобов'язана брати активну участь у розробці та проведенні соціальних реформ. Тому, враховуючи особливості розвитку України, ментальність і традиції народу, слід пам'ятати, що захист соціальних гарантій людини в умовах трансформаційного періоду не тільки не повинен бути зведений до мінімуму, а й має постійно розширюватися на основі вдосконалення соціальної сфери шляхом реформування соціальної політики, поглиблення ринкових реформ та демократичних перетворень [4].

У ст. 46 Конституції України закріплено право громадян на соціальний захист, що включає «право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом» [1].

Згідно з Конституцією України, держава гарантує кожному громадянину право на працю, задовольняє потреби у здобутті освіти, охороні здоров'я, підготовці кадрів, забезпечує мінімальний рівень заробітної плати, пенсії та інших соціальних виплат.

У цілому основні напрями сучасної соціальної політики України відповідають вимогам міжнародних стандартів та функціонують відповідно до чинного законодавства, згідно з яким основні форми соціального захисту населення – це соціальне страхування, соціальне забезпечення й соціальна допомога [3]. Вони представлені різними елементами та реалізуються через дію механізмів державного регулювання соціального й пенсійного страхування населення.

Зважаючи на те, що мета соціального та пенсійного страхування є визначальним вектором соціальної політики держави, на сучасному етапі розвитку державності вона полягає в гарантуванні соціального захисту населення для зменшення соціальної напруженості в суспільстві.

Таким чином, загальнообов'язкове державне соціальне й пенсійне страхування гарантують соціальний захист громадян у разі настання страхового випадку, що

передбачено законом, за рахунок перерозподілу валового продукту до спеціальних фондів, які формуються шляхом сплати страхових внесків власником або уповноваженим ним органом, громадянами, а також бюджетних та інших джерел.

Згідно зі ст. 7 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», воно здійснюється за такими принципами:

- законодавчого визначення умов і порядку здійснення загальнообов'язкового державного пенсійного страхування;

- обов'язковості страхування осіб, які працюють на умовах трудового договору (контракту) та інших підставах, передбачених законодавством, а також осіб, які забезпечують себе роботою самостійно, фізичних осіб - підприємців;

- права на добровільну участь у системі загальнообов'язкового пенсійного страхування осіб, які відповідно до цього Закону не підлягають загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню;

- заінтересованості кожної працездатної особи у власному матеріальному забезпеченні після виходу на пенсію;

- рівноправності застрахованих осіб щодо отримання пенсійних виплат та виконання обов'язків стосовно сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування;

- диференціації розмірів пенсій залежно від тривалості страхового стажу та розміру заробітної плати (доходу);

- солідарності та субсидування в солідарній системі;

- фінансування видатків на виплату пенсій, надання соціальних послуг за рахунок страхових внесків, бюджетних коштів і коштів цільових фондів;

- спрямування частини страхових внесків до накопичувальної системи пенсійного страхування для здійснення оплати договорів страхування довічної пенсії і одноразової виплати залежно від розмірів накопичень застрахованої особи з урахуванням інвестиційного доходу;

- державних гарантій реалізації застрахованими особами своїх прав, передбачених цим Законом;

- гласності, прозорості та доступності діяльності Пенсійного фонду;

- обов'язковості фінансування за рахунок коштів Пенсійного фонду витрат, пов'язаних з виплатою пенсій та наданням соціальних послуг, в обсягах, передбачених цим Законом;

- цільового та ефективного використання коштів загальнообов'язкового державного пенсійного страхування;

– відповідальності суб'єктів системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування за порушення норм цього Закону, а також за невиконання або неналежне виконання покладених на них обов'язків [2].

Як бачимо, ці принципи переважно відображають загальні засади розвитку замкнутої системи відносин між основними ланками пенсійного страхування: держава → Пенсійний фонд → населення → держава. При цьому практично не відображений якісний аспект цих відносин, їх соціальна спрямованість. Оскільки саме принципові підходи визначають основні напрями, методи та способи досягнення мети, то вони повинні об'ємно охоплювати всі аспекти проблеми. Основною метою соціального й пенсійного страхування є зняття соціальної напруженості та забезпечення соціальної безпеки населення, отже, при формуванні принципів пенсійного страхування необхідно враховувати соціальну спрямованість пенсійного законодавства та визначати засоби її реалізації. Тому до вищезазначених принципів пенсійного страхування, які майже ідентично повторюються в основних наукових працях, присвячених проблемам пенсійного страхування, з огляду на сучасну соціально-політичну ситуацію ми пропонуємо додати такі:

– подолання бідності шляхом підвищення пенсії до рівня мінімальної заробітної плати, а останньої – до рівня прожиткового мінімуму;

– неухильне зростання рівня забезпеченості, коли розмір пенсії дасть змогу задовольнити не тільки першочергові фізіологічні потреби людини, а і її естетично-культурні інтереси;

– принцип соціальної справедливості, коли при розподілі загальнодержавного Пенсійного фонду буде враховуватися множина визначальних факторів: стаж роботи і кваліфікація робітників, галузь, екологічна ситуація регіону тощо;

– принцип рівності перед законом (поширення дії норм пенсійного законодавства на громадян усіх верств населення незалежно від статусу та обійманої посади).

Таким чином, нагальним завданням, на нашу думку, є модернізація системи соціального захисту на основі впровадження єдиної моделі організації надання соціальних послуг. Напрямами діяльності у цій сфері має бути:

– підтримка громадян похилого віку, підвищення якості їхнього життя;

– підвищення прозорості та ефективності солідарної пенсійної системи через оптимізацію розміру єдиного соціального внеску, вдосконалення алгоритму нарахування пенсій, який справедливіше враховуватиме трудовий стаж людини;

– створення передумов для ефективного функціонування накопичувальної пенсійної системи; запровадження об'єктивних підходів до визначення та застосування прожиткового мінімуму;

– удосконалення механізмів надання допомоги малозабезпеченим сім'ям;

– підтримка осіб з інвалідністю, сприяння їх працевлаштуванню тощо;

– удосконалення системи надання житлових субсидій на основі соціальної справедливості, що передбачатиме оптимізацію пільгових категорій, посилення адресності підтримки на основі інформаційних технологій.

Література:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР Із змінами і доповненнями, внесеними Законами України // ligazakon.ua.

2. Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» [Електронний ресурс]. Документ 1058-IV, поточна редакція від 01.12.2021. // <https://zakon.rada.gov.ua>.

3. Закон України «Про соціальні послуги» [Електронний ресурс]. Документ 2671-VIII, поточна редакція від 17.01.2019. <https://zakon.rada.gov.ua>.

4. Юрій С.І. Соціальне страхування / С.І. Юрій, М.П. Шаварина, Н.В. Шаманська. – К. : Кондор, 2004. – 464 с.

УДК 378.091.2-051:34

Волік В. В.

доктор юридичних наук, професор кафедри права та публічного адміністрування

ІНФОРМАЦІЙНА ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ В СФЕРІ ОТРИМАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДЛЯ СУДДІВСЬКОЇ ПРОФЕСІЇ

Велика кількість скарг проти України в Європейському суді з прав людини свідчить про неефективну роботу вітчизняних державних органів. На цьому наголосив Голова Комітету з міжнародного права НААУ Віталій Власюк, коментуючи оприлюднену доповідь про діяльність ЄСПЛ в 2019 році [1].

За даними ЄСПЛ, Україна входить в трійку лідерів за кількістю звернень. Частіше, ніж громадяни нашої країни, до Європейського суду з прав людини скарги подавали тільки громадяни Туреччини і Росії. Проти України подано 8 833 скарги [1].

«Це пов'язано як і з якістю закону, так і з практикою в діяльності органів влади, особливо - судів і правоохоронних. Тобто, настільки велика кількість скарг проти України означає неефективну роботу вітчизняних державних органів», - наголосив Віталій Власюк [1].

За даними звітів ЄСПЛ, 2019 року проти України прийнято 109 рішень. Найбільше рішень стосуються порушень права на свободу і безпеку (54), нелюдського або принизливого поводження (40) та права на ефективний захист (38). За цими ж порушеннями лідирує і Російська Федерація, яка посідає перше місце за загальною кількістю рішень проти неї. На другому місці знаходиться Туреччина, проти якої минулого року було прийнято 113 рішень. Таким чином, трійка країн-лідерів за кількістю рішень така ж сама, як і за кількістю поданих скарг.

Офіційна статистика показує, що проти низки європейських країн, наприклад Чехії або Швеції, взагалі немає звернень до ЄСПЛ. Проти Польщі, яка має приблизно однакову з Україною кількість населення, прийнято 12 рішень в 2019 році. Разом з тим, всього, з 1959 року проти України прийнято 1413 рішень. З них 572 стосуються права на справедливий суд, 429 – тривалості проваджень, 379- права на свободу і безпеку і 358 – захисту власності [1].

Питання дотримання законності та верховенства права при винесенні українськими судами рішень є в певній мірі досить гострим, а винесення несправедливих рішень